

Jubileumstal
BOFORS LUFTVÄRNSFÖRENING
60 år
Den 3 juni 1998

Rolf Lindelöf
Ordförande

Vid avtäckning av jubileumsplatta
i 40 mm Lvakan m/36 hallen
Bofors Industrimuseum
Björkborn

Rolf Lindelöf
Ordförande
1998-06-03

Jubileumstal vid BOFORS LUFTVÄRNSFÖRENING firande av 60 år den 3 juni 1998

Första luftvärnskottet

Låt oss börja med att göra en kort historisk återblick, och varför då inte en historia som berättas från första världskriget.

Ett tyskt enmotorigt dubbelvingat flygplan flög över de franska skyttegravarna och släppte ner handgranater över huvudena på soldaterna. Och man kunde inget göra åt detta hot.

En fransk löjtnant blev så irriterad över detta tyska tilltag att han drog sin pistol och avfytrade skott mot flygplanet. Träffen måste varit god, eftersom han lyckades skjuta ner flygplanet.

Det må vara sant eller bara en historia, men signifikativt är att den som skapar sig en form av luftherravälde, den styr den fortsatta konfliktutvecklingen. Sedan dess är detta alltså ett faktum. Ett modernt exempel är Gulf-kriget, som i princip avgjordes från luften.

Därmed är vi inne på området luftförsvaret.

Försöksperioden

Det naturligaste truppslag där vi kunde utföra försök och annan verksamhet, som har med markbundet luftförsvaret att göra - *Luftvärn* - var Artilleriet.

1922 utsågs A 9 av dåvarande Krigsmakten att vara plattform för försöksverksamhet för Luftvärn. Den huvudsakliga platsen var Karlsborg, som visade sig ha utomordentliga förutsättningar, inte minst vad avser skarpskjutning.

Efter försöksverksamhet **1924** fattades beslut om Luftvärnet alternativt skulle vara hästanspannt eller draget av motorfordon. Som tur var kom aldrig hästar in i vår redan då moderna luftvärnsverksamhet. Däremot kom pjäserna sedermera att dras av Bofors-traktorer. Bilder på detta finns i museet.

Luftvärnet före och efter 1927

Perioden före **1927** kan kännetecknas som försöksperiod med ett Luftvärnsartilleri.

Bofors och Krigsmaktens satsningar på luftvärns pjäser tydde redan då på en stor framsynighet. Som många gånger senare i Bofors historia har vi ofta varit före hotutvecklingen.

Man kan ju fråga sig om det över huvud taget fanns ett rejält lufthot som motiverade denna stora satsning. Det svaret har vi idag.

Trots att **1925** års försvarsbeslut blev starkt begränsande för fortsatta satsningar i Krigsmakten, så fortsatte försöks- och utvecklingsarbetet inom Luftvärnsartilleriet.

Ett par år efter **1927** beställde Krigsmakten av Bofors ett antal **7,5 cm Lvkan m/30**, att ingå i de första reguljära luftvärnsförbanden.

Under 1930-talet organiserades Lv-detachement vid våra Artilleriregementen.

1931 organiserades ett Lv-detachement i Karlsborg som sedermera blev Lv 1.

Bofors Luftvärnsförening kom senare att knytas till Lv 1 i Karlsborg i flera avseenden.

Kunglig Majestät gav under 1930-talet Krigsmakten i uppdrag att anskaffa och förvalta 7,5 cm fältluftvärnskanoner och sedermera den så berömda 40 mm Lvakan m/36.

Ett intressant utslag av svenska folkets djupa försvarsvilja kom fram under senare delen av 1930-talet, nämligen insamling till köp av "Bofors 40-an". Det var en frivillig insamling av medel för att köpa luftvärnskanoner till försvar av hemorten mot fientligt flyganfall. Detta skedde i ett antal av våra större orter, och pjäserna kallades "gåvopjäser". Medlen gavs till Krigsmakten, som sedan köpte pjäserna från Bofors. Ett stort antal av sådana pjäser anskaffades och betjänades av Landstormsförband.

Därmed kan man säga att ett luftvärnsvapen är de mest utpräglade försvarsvapnet som finns.

Alla inser att det första och största hotet kommer från luften.

Bofors Luftvärnsförening och Bertil Boström

Redan **1936** märktes i vår omvärld att ofredstider nalkades.

Vid Bofors anställdes **1928** en reservkapten vid Svenska Flottan, Bertil Boström, som chef för Bofors Skjutfält.

1933 blev han chef för Bofors krigsmaterieförsäljning.

Efter samråd med Arméstaben i Stockholm gav Bofors **1936** Bertil Boström uppdraget att bli mobiliseringschef för **BOFORS LUFTFÖRSVAR**.

Bertil Boström var en mycket framsynt och energisk person, som dessutom var mycket uppskattad av sin underställda personal, liksom av övriga vid Bofors. Kapten Bertil Boström kom att för all framtid bli en legendar för det han uträttade

Som militär blev han **1942** utnämnd till major i Luftvärnets reserv.

Bertil Boström födde tanken på en **Bofors Luftvärnsförening**.

Inledningen blev att han **hösten 1937** startade en luftvärnskurs. Kursen kom att kallas Landstormsofficerskurs 1 med 30 elever, varav drygt hälften kom från Bofors. En av dessa elever var Ivan Åslund, som finns med oss här. Bofors stöttade Bertil Boström och hans verksamhet på alla sätt. Bolaget avdelade konstruktörer och tekniker som lärare. För evigt kända konstruktörer som Karl Emanuel Jansson, Ingemar Sahlberg och Sven Södervall ingick i kursen som framstående lärare.

Kursen avslutades med slutprov och skarpskjutning i Karlsborg den **19 maj 1938**.

Bofors Luftvärnsförenings bildande

Bofors Luftvärnsförening bildades formellt den **29 januari 1938**, sedan Svenska Landstormsföreningars Centralförbund, sedermera Frivilliga Befälsutbildningsförbundet (FBU), medgav att Bofors Luftvärnsförening fick ansluta till Örebro Landstormsförbund. Till föreningens ordförande utsågs Bertil Boström, som var Bofors Luftvärnsförenings initiativtagare och eldsjäl. Föreningens stadgar godkändes den **7 maj 1938** av Landstormsförbundets styrelse.

I olika sammanhang beskrevs syftet med Bofors Luftvärnsförening:

“...att utbilda frivillig personal ur Bofors och Landstormen för att ingå i BOFORS LUFTFÖRSVAR”.

“...att tillvarata intresset rörande luftförsvaret av det vitala Bofors och Karlskoga”.

BOFORS LUFTFÖRSVAR

Bertil Boström verkade aktivt för uppbyggnaden av ett effektivt och modernt BOFORS LUFTFÖRSVAR.

Bofors bidrog med luftvärnspjäser, såväl 7,5 cm Lvkan som 40 mm Lvakan m/36. Efter särskild framställan beslöt Svenska Staten att beslagta luftvärnspjäser som Bofors skulle leverera till utländska kunder eller som för tillfället var på renovering vid bolaget. Ett sådant exempel är de åtta 7,5 cm Lvkan m/39 från Kina, som var på renovering vid krigsutbrottet, varav en finns att beskåda här på museet.

BOFORS LUFTFÖRSVAR organiserades med 11 luftvärnsenheter.

- **5 tunga batterier** med 7,5 cm, 8 cm Lvkanoner och en 10,5 cm Lvkanon. Dessa grupperades vid Aggerud, Labbsand, Brickegården, Karlberg och Gelleråsen.

- **6 troppar** med 40 mm Lvakan m/36, som bland annat grupperades vid Björkbörn, Rävåsen, Degerfors och inom Boforsområdet. Vissa av dessa var grupperade i så kallade luftvärnstorn.

-På disponentvillans tak grupperades en 25 mm luftvärnspjäs.

Totalt ingick mer än 30 luftvärnspjäser och drygt 1000 man. Ett ur svensk synvinkel synnerligen väl luftförsvarat område.

Bertil Boström utnämndes till Luftvärnsdivisionschef. Han satt i Luftvärncentralen, som var insprängt i Boåsberget, vilket Bofors ställde i ordning för ändamålet.

I BOFORS LUFTFÖRSVAR ingick dessutom **ett Luftbevakningskompani** med 18 luftbevakningstationer/torn grupperade i en ring runt Karlskoga. Dessa torn bemannades av lottor som rapporterade direkt till Luftvärncentralen.

Intressant var också det **Ballongkompani** som ingick i försvaret, med 4 plutoner om 3 spärrballonger i varje. Således hela 12 stycken spärrballonger.

Detta är ännu ett exempel på Bertil Boströms initiativkraft, nämligen att samla in och organisera dessa spärrballonger in ett förband för BOFORS LUFTFÖRSVAR. Han hade hört att sådana ballonger hade slitit sig från andra länder och drivit mot Sveriges syd- och västkust, och begärde och fick tillstånd att få disponera dessa.

Lydnadsförhållanden

BOFORS LUFTFÖRSVAR var underställt Försvarsområdesbefälhavaren (Fobef.) i Örebro. Detta Försvarsområde ingick i sin tur i Östra Militärområdet.

Fobef. i Örebro var Överste Erik af Sandeberg och Milbef. var Generalmajor von der Lancken. Båda visade BOFORS LUFTFÖRSVAR ett stort intresse och gjorde ett flertal inspektioner. Vad gällde luftbevakning så lydde BOFORS LUFTFÖRSVAR under Örebro Luftbevakningsområde.

I vissa hänseende lydde BOFORS LUFTFÖRSVAR även under Lv 1 i Karlsborg.

Mobilisering av BOFORS LUFTFÖRSVAR

Vid krigsutbrottet **1939** mobiliserades BOFORS LUFTFÖRSVAR den **2 september**.

Manskapet utgjordes av Landstormen.

Personal ur Bofors Luftvärnsförening, som hade genomgått kurser, var batterichefer och troppchefer, samt utgjorde den personal som betjänade Luftvärncentralen och vissa luftvärnsenheter. Inkallelsen omfattade självklart även Luftbevakningskompaniet och lottorna. Traditionellt svarade lottorna för förplägnadstjänsten, men även för telefonitjänsten. Lottorna sydde också madrasser och lakan till förbanden.

Som tidigare nämnts var Bertil Boström Luftvärnsdivisionschef.

En intressant uppgift är att **1941** uppgick BOFORS LUFTVÄRN till mer än 2 000 man.

Under övningar sköt man skarpt från sina respektive grupperingar, men lät av säkerhetsskäl granaterna landa inom Bofors Skjutfälts område.

Bofors Luftvärnsförening utgjorde stommen och utövade ledningen av BOFORS LUFTFÖRSVAR. Detta framgår tydligt i övriga delar av detta museum.

Bofors hade en ansvarskänsla av stor betydelse, och gav ett omfattande materiellt och personellt stöd till luftförsvaret av Bofors som vital försvarsindustri. Men också ett stöd för skydd av hela Karlskoga.

Under tiden från **1939 till freden 1945** sattes Boforsnamnet för alltid på världskartan, tack vare 40 mm Lvakan m/36. Denna pjäs tillverkades i nästan 150.000 exemplar, inklusive licenstillverkning.

Bofors Luftvärnsförening och Bofors var med när det skrevs historia - både här i hembygden, som ute i världen.

Det fanns uppoffrande krafter från Bofors, Bofors Luftvärnsförening och Karlskoga för att skydda vår hembyggd under denna historiska tid. Det får aldrig förglömmas.

Mycket av detta har sin givna plats på detta museum.

Bofors Luftvärnsförening idag och i framtiden

Bofors Luftvärnsförening har nu varit kontinuerligt aktiv i 60 år. Idag har föreningen självklart en mer tidsanpassad inriktning på verksamheten. Vi har fördelen att fortfarande verka i närheten av Bofors, som är världsledande när det gäller utveckling och tillverkning av kvalificerade luftvärnsystem.

I den snabba och omfattande utvecklingen som sker inom lufthotet, kommer luftvärn att få en alltmer ökad betydelse i framtiden.

Som medlem i Bofors Luftvärnsförening följer man upp och lär sig betydelsen av Luftförsvaret och Luftvärnet.

- Ett Luftvärn som startade under 1920-talet.
- Föreningens aktiva medverkan i BOFORS LUFTFÖRSVAR när det skrev historia på 1930- och 40-talen.
- Ett Luftvärn som nu går mot högteknologiska system i framtiden.

Historien utgör den plattform på vilken vi bygger en säker och trygg framtid.

**Vi avtäckar härmed vår jubileumsplatta med anledning av att
Bofors Luftvärnsförening verkat i 60 år.**